

ده (۱۰) بنه ما بو فیربوونی زانستی شهرعی

م / : سه رتیب لطفی قادر

کرده وه کانی سپارده خوی گه وره ئه وا
سه رکه وتوو سه رفرازی ده کات له هر
کاریکدا بیئت وه ک زانراوه به ریزترین کارو
کرده وه یش فییر بوون و کاریکیکردنی
زاسته .

بویه مروّف پیویسته له هه موو هه ولّ و
کوششیکیدا پشت به خوی گه وره
به سستیّت به تایبته تی له داوا کردنی
زاستدا، چونکه ئه گه ر خوی گه وره
یارمه تیده رمان نه بیئت ئه وا ده بیئت به
به لگه به سه رمانه وه نه ک به ده ستمانه وه
په نا به خوی گه وره ئه وه تا پیغه مبه ر ﷺ
ده فه رمیّت:

(والقرآن حجة لك أو عليك)^(۱).

واته: قورئان یان ده بیئته به لگه
به ده سته وه له روژی قیامه تدا، یاخود
ده بیئت به به لگه دژت، ئه گه ر کاری پی
نه که یت.

خوی گه وره یش ده فه رمیّت:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام
على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين،
وبعد:

پییشه کی: ئه مه کورته باسیکه،
ده رباره ی چوئیتی به ده ست هیئانی
زانستی شهرعی (قورئان و سوننه ت)
له سه ر شیوازیکی نمونه یی و دانسقه،
که زانایانی ئه م ئوممه ته لییره و له وئ
به سوود وه رگرتن له ئه زمونی خوئیان و
زانایانی تر هه لیا نه یینجاوه به و مه به سته ی
بتوانریّت له که متترین ماوه دا مه به سته که
به یئریّته دی.

یه که م: داوای کۆمه کی کردن له خوی

که وره:

مروّفه کان لاوازو بی ده سه لاتن هیچ
گووران و هیژیک نییه مه گه ر به خوی
گه وره، مروّف ئه گه ر خوئی سپارده
نه فسی تاوانبار توشی سه رگه ردان و له ناو
چوونی ده کات، وه ئه گه ر کارو

(۱) (صحیح الجامع الصغیر: ۹۲۵ و ۳۹۵۷) .

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ [الفاتحة: ۴] .

واته: خواهی به‌ت‌ن‌ها هر تو ده‌پ‌رستین و جگه له تو که‌سی تر ناپ‌رستین، وه ت‌ن‌ها داوای کۆمه‌کی له تو ده‌که‌ین و داوا له که‌سی تر ناکه‌ین.

وه ده‌فه‌رمیت: ﴿مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ [الطلاق: ۳] .

واته: جا ئه‌وه‌ی پشت به خوا ببه‌ستیت ئه‌و زاته‌ی به‌سه بۆ ئه‌وه‌ی یاریده‌ده‌ری بیت.

وه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ده‌فه‌رمیت:

(لو أنکم توکلون علی الله تعالی حق توکله لرزقکم کما یرزق الطیر تغدو خماصا وتروح بطانا)^(۲).

واته: ئه‌گه‌ر ئیوه به ته‌واوی پشت به خوا ببه‌ستن ئه‌وا رۆزیتان ده‌دات هه‌روه‌کو چۆن رۆزی بالنده ده‌دات، که به‌یانی به سکی برسی و به‌تال له هیلانه‌که‌ی ده‌رده‌چیت، وه ئیواره که ده‌گه‌رپته‌وه به سکی پرو تیر ده‌گه‌رپته‌وه.

وه گه‌وره‌ترین و مه‌زنترین رزق و پۆزی زانسته، بۆیه پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ داوای هیچی ناکرد له ژیا‌نی دونیا ته‌ن‌ها زانست و زانیاری نه‌بیت وه‌کو خوای گه‌وره ده‌فه‌رمیت:

﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ [طه: ۱۱۴] .

دووم: دلسۆزی و نیاز پاکی:

مروؤف پیویسته له‌به‌ده‌ست هیئانی زانست و فیربووندا ته‌نهاو ته‌ن‌ها مه‌به‌ستی پازی بوونی خوای گه‌وره بیت نه‌ک به‌ده‌ست هیئانی پله‌و پایه‌و ناوبانگ یاخود چه‌زو ئاره‌زوویه‌کی دونیایی، وه ئه‌گه‌ر که‌سیک نیازو مه‌به‌ستی یه‌کلایی کرده‌وه بۆ خوای گه‌وره ئه‌وا پاره‌ستاو و جیگیری ده‌کات له په‌یدا کردنیدا، چونکه هه‌ل‌دان بۆ زانست و زانیاری گه‌وره‌ترین و به‌رپزترین په‌رستنه، وه کارو کرده‌وه‌ی به‌نده‌کان وه‌رناگیریت به بی هیئانه‌دی ئه‌م مه‌رجانه‌ی خواره‌وه:

۱- ته‌ن‌ها مه‌به‌ستی په‌زانه‌ندی خوای گه‌وره بیت.

۲- له‌سه‌ر سوننه‌تی پیشه‌وا‌ی مروؤفایه‌تی

محمد بیت ﷺ .

(۲) (رواه الحاكم والترمذي عن عمر وصححه الشيخ الألباني في: صحيح الجامع الصغير:

به لکو ده بیټ به چاکی و ئیخلاصه وه
 نه نجام بدریټ و به پیی شهرعی خوا بیټ و
 راست و دروست بیټ.

سپیه م: پارانه وه کیلی هه موو خیریکه:

سه رنه نجام و کۆتایی هه موو کاره کان بو
 خوای گه وره ده گه ریټه وه. وه ک
 ده فهرمیټ:

﴿وَأَنْ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ﴾ [النجم: ۴۳].

واته: به راستی و دلنیاییه وه ده لین: که
 کۆتایی ئه م ریگوزهره له لای
 په روه ردگارته وه سه ره ل ده ده ت.

جا به نده نه گه ر ئه م دلنیایی و یه قینه ی
 بو دروست بوو به هه موو گه شبینییه که وه
 پوو وهرده گی ریټ به ره و لای خوای گه وره
 له هه موو کارو باریکدا، چونکه نهینی
 گه نجینه کانی هه موو شتیك له ژیر دهستی
 خوای گه وره دایه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنزِلُهُ
 إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ﴾ [الحجر: ۲۱].

بویه فیرخوازی زانستی شهرعی له هه موو
 که س له پیشتره که هوگری یادی خوای
 گه وره بیټ، وه بیاریټه وه به لام به
 مه رجیک ئه م پارانه وه یه و داواکردنانه

خوای گه وره مه رجی چاکی و باشی بو
 کرده وه کانی داناوه نه ک زوری و بووری،
 بیگومان که میکی پوخت باشتره له
 زوریکی بی که لک.

خوای گه وره ده فهرمیټ: ﴿الَّذِي خَلَقَ
 الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ
 عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ﴾ [المک: ۲].

واته: نه و خوییه ی که مردن و ژیا نی
 هیناوه ته دی تا تا قیتان بکاته وه کیتان
 کرده وه ی چاکترو په سه ندره هه ره ئه ویش
 زاتیکی بالاده سته به سه ره بی باوه رانداو لی
 خو شبووه له ئیمانداران.

(فضیل بن عیاض) (په حمه تی خوای لی
 بیټ) ده فهرمیټ: تا تا قیتان بکاته وه
 کیتان کرده وه ی چاکترو په سه ندره،
 کرده وه ی چاک و په سه ندره ده بیټ به
 چاکی و به ئیخلاصه وه بو خوا نه نجام
 بدریټ و به پیی شهرع بیټ، راست و
 دروست بیټ، ووتیان: کامه یه خالص بو
 خوا و راست؟ ووتی: نه گه ر به چاکی و
 ئیخلاصه وه نه نجام دراو له سه ره سوننه ت
 نه بوو قه بوول نییه، نه گه ر له سه ره
 سوننه ت بوو به لام به چاکی و ئیخلاصه وه
 نه نجام نه درا ئه ویش هه ره قه بوول نییه

واته: پهروهردگاری پاک و بهرزی ئیوه
به شهرم و به پریزه شهرم دهکات کاتیک
به ندهیه کی هردوو دهستی بۆ بهرز
بکاتهوه و بپارپیتهوه، به بی ئومییدی و
دهست به تالی بیگه پریئیتتهوه.

چوارهم: چاکسازی دل:

دلّه کانمان وهك دهفر وان بۆ كۆکردنه وهی
زانست ئەگەر دهفره کان چاک و ساغ بن
ده بیته مایه ی کۆکردنه وه و شارهزا بوون
ئەگەر نا تووشی هه لدیوان و له ناوچوونمان
دهکات.

هه ر بۆیه پیغه مبه ر بنه مای بۆ هه موو
کارو کرده وه کان دهستنیشان کردووه و
دهفرمیّت: (ألا وإن في الجسد مضغة إذا
صلحت صلح الجسد كله، وإذا فسدت
فسد الجسد كله ألا وهي القلب)^(۴).

واته: ئاگادار بن که له لاشه دا پارچه
گۆشتیک هیه که ئەگەر ئەو پارچه
گۆشته باش بیت ئەوا هه موو لاشه باش
ده بیّت، وه ئەگەر ئەو پارچه گۆشته

وصححه الشيخ الألباني في: صحيح صحيح الجامع:
(۱۷۵۷).

(۴) (رواه ابن ماجه، وصححه الشيخ الألباني في: صحيح
صحيح الجامع: ۳۱۹۳).

به ند بیت به ملکه چ بوون و ئهوپه پری
زه لیلی نواندن بۆ خوی گوره.

بۆ ئه وهی خوی بالادهست په حمهت و
به زهیی خوی برپریئیت به سهرداو ئه و
زانسته ی پی ببه خشیت که قازانچ و
سهرکه وتزو سهرفرازی دونیا و قیامه تی
پیوه به نده.

خوی گوره دهفرمیّت:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ
الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ
جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ [غافر: ۶۰].

واته: پهروهردگارتان فهرموویه تی ئیوه له
من بپارپینه وه ئەوا منیش وه لامتان
دهده مه وه و داخواییه کانتان بۆ جی به جی
دهکه م، به لام ئەو که سانه ی که خویان به
گوره دهزانن له ئاستی پارانه وه له من و
لیم ناپارپینه وه ئەوا له سزای ئەو
کاره یاندا به سهرشوپی و ریسوایی
دهیانکه مه ناو ئاگری دۆزه خه وه.

وه پیغه مبه ر ﷺ دهفرمیّت: (إن الله تعالى
حبي كريم يستحي إذا رفع الرجل إليه يديه
أن يردهما صفرا خائبين)^(۳).

(۳) (أخرجه أبو داود: ۷۸/۳، والترمذي عن سلمان
الفارسي (رضي الله عنه) وقال ابن حجر: سنده جيد،

دوودلی (شبهات).

وهك: بیروباوه‌په بۆگه‌نه‌كان و كارو
 كرده‌وه داهینراوه‌كان له‌دیندا (بیدعه) و
 خۆخستنه‌ناو ئاراسته‌فیکرییه
 داهینراوه‌كان که پێچه‌وانه‌ی رینگاو رپبازی
 سه‌له‌فی صالحی ئەم ئوممه‌ته‌یه.
 له‌ نه‌خۆشیه‌کانی تری دل که ده‌بیته
 رپگرتن له‌ فی‌ربوونی زانستدا ئیره‌یی
 (حه‌سودی) بردن و بی ئاگایی و خۆ‌به‌زل
 زانین و شه‌رم کردن له‌ حه‌ق، هه‌روه‌ها زۆر
 خه‌وتن و زۆر قسه‌ کردن و زۆر خواردن.

پینجه‌م: زیره‌کی:

زیره‌کی هه‌ندیک جار به‌هره‌یه‌کی خودایه‌و
 ده‌یبه‌خشیت به‌هه‌رکه‌سیک که ویستی لی
 بیته.
 به‌لام به‌ شیوه‌یه‌کی گشتی پێویسته
 مروّقه‌كان هه‌ولێ به‌ده‌ست خستنی بده‌ن،
 ئەمه‌ش به‌ گرتنه‌ به‌ری ئەو رینگایانه‌ی که
 کار ئاسانی و پینمونیمان له
 به‌ده‌سته‌ینانیدا ده‌کات.
 ئەفین له‌ پیناو زۆرتر پێ گه‌یشتن و له‌به‌ر
 کردن و جیا کردنه‌وه‌ی مه‌سه‌له‌كان و
 کۆکردنه‌وه‌ و پاش و پیش خستنی به‌لگه
 شه‌رعییه‌كان و هتد.

خراب بیته‌وا هه‌موو لاشه‌ خراب
 ده‌بیته، ئەویش بریتیه‌ له‌ دل.
 باش‌کردنی دل و ده‌روون وه‌نه‌بیته
 بتوانریت له‌ شه‌و پۆژیکدا مه‌به‌سته‌که
 بینیتیه‌ دی، یاخود وه‌کو سوّفیه‌كان له
 خه‌ودا ده‌سگیرمان بیته، به‌لگو پێویستی
 به‌ هه‌ول و کۆششی به‌رده‌وام و لی‌پراوانه
 هه‌یه‌ ئەویش به‌ شاره‌زا بوون له‌ ناو
 سیفته‌ به‌رزه‌کانی خوای گه‌وره‌و
 بیرکردنه‌وه‌ له‌ دروستکاوه‌کانی و نیشانه
 به‌رزه‌کانی.

هه‌روه‌ها سوژده‌ بردنی زۆرو شه‌ونویژو
 هه‌لکه‌ندنی په‌گی تاوان و خراپه‌کاری له
 ناخی ده‌رووندا.

نه‌خۆشیه‌کانی دل دوو جوړن:.

۱- هه‌واو ئاره‌زوو.

۲- شبهات (دوودلی).

هه‌واو ئاره‌زوو: وه‌کو خۆش ویستنی
 دونیاو هه‌زو ئاره‌زوه‌کانی و خۆشوویستنی
 وینه‌ بی ئابرووه‌كان و گوئی گرتن بۆ
 ده‌نگه‌ نه‌شازه‌كان و گوورانی و موسیقاو
 پووانینی قه‌ده‌غه‌ کراوه‌كان..... هتد.

واته: پيداگري له سهر ئه و كاره بكه كه
سودت پي ده گه يه نيٽ له دين و دنيواو
پشت به خواي گه وره ببه سته و
ده سته وه ستان مه به .

پيشه وا شافيعي (ره حمه تي خواي لي بيٽ)
ده فهرميٽ: هه ركه سيك دنيواي ده ويٽ با
فيري زاست بيٽ هه ركه سيك دوا پوژي
ده ويٽ با فيري زانست بيٽ، هه ر
كه سيكيش دنيواو دوا پوژي ده ويٽ با
فيري زانست بيٽ .

عبدالله ي كوري مه سعود رضي الله عنه هه ركاتيڪ
قوتابي زانستي ببينيايه پي ده فهرموون:
(سلاوتان لي بيٽ ئيوه سه رچاوه ي
حيكمه ت و كار جوانين چراي پووناكي و
زيندوو كه ره وه ي دله كان و چه پكه گولي
ناو هوژه كان و نه ته وه كانتانن، پاشان
ده يفهرموو: ئه ي خه لكينه هه ول بدن
يان زانا بن يان زاست خواز چونكه جگه
له و دووانه نه زانيه) ^(۱) .

مروفي زيرو وريا نه گه ر گرنكي و بايه خي
شتيكي بو ده ركه ويٽ سوره له سهر
به ده ست هيٽان و به ده ست خستني ئايا

بو گه يشتن به م مه به سته يش كورترين
ريگا بريتيه له دوركه وتنه وه له تاوان و
سه رپيچيه كان و جي به جي كردني
فه رمانه كانى خواي گه وره و
پيغه مبه ره كه ي رضي الله عنه .

**شه شه م: سوربوون و پيداگرتن له سهر
زاست ده بيٽه مايه ي به ده سته يٽان و
يارمه تي داناني خواي گه وره و بو نه و
كه سه :**

خواي گه وره ده فهرميٽ:

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ
مُحْسِنُونَ﴾ [النحل: ۱۲۸] .

واته: به راستي خواي گه وره له گه ل ئه و
كه سه سانه دايه (يارمه تيبان ده دات و
پشتيوان و كو مه كيان ده كات و سه ريان
ده خات) كه خويان پاراستوو له گونا هو
تاوان، هه روه ها ئه وانه يش كه چا كه كارو
چا كه خوازن .

هه روه ها پيغه مبه ري خواي رضي الله عنه ده فهرميٽ:
(احرص على ما ينفعك واستعن بالله ولا
تعجز) ^(۵) .

(۵) (رواه الحاكم عن أبي هريرة (رضي الله عنه)
وحسنه الشيخ الألباني في صحيح الجامع الصغير: ۶۶۵۰ .

(۶) (چون ده بيٽه كه سيكي سه ركه وتوو: لاپه ره: ۲۸) .

شتیک هەیه لە زاست و زانیاری بەنرختر
بیت؟

بۆیه پێویستە لەسەر فێرخوازانێ زانستی
شەری پێداگرییەکی زۆریان هەبیت
لەسەر لەبەرکردن و تیگەیشتن و
هاتووچۆکردنی کۆپی شارەزایان و
فێربوون لێیانەو، پاشان سووربوون
لەسەر زۆر خۆبندنەو و قۆستنەو و
هەموو تەمەن و کاتەکانمان، بەلکو زۆر
بەخیل بین لەسەر بەفێرۆدانێ
کاتەکانمان.

هەوتەم: تیکۆشان و ئەرك كێشان و كۆلنەدان لە وەرگرتنی زانستدا:

پێویستە لەسەر فێرخوازی بەرپز
پووبەپوی هەوا و ئارەزووەکانی
بوەستیت و جیهاد بکات بەرامبەر
نەفسی و شەیتان، چونکە ئەم دووانە دوو
رێگرو بەربەستن لەبەردەم گەیشتنی
فێرخوازاندا لەبەدەست هینانی زانست و
فێربووندا.

چەند فاکتەر و هۆکاریك هەن کە
یارمەتیدەرن لە کۆلنەدان و تیکۆشان
لەوانە: خۆبندنەو و شارەزا بوون لە
ژێانی زانایان و ئەو هەموو سەفەرە دوورو

دریژانەیی کە دەیان کرد لە پێناو زانست و
زانیاریدا، هەروەها ئارامگرتن و دان بە
خۆدانان بەرامبەر ئەو بەربەست و
ئاستەنگانە کە دەهاتە پێشیان.

چونکە بەراستی خۆپەرۆهردە کردنەو
دلّ خوێشی و دلّ ئارامییە، بەهێز کردنی
تواناو کۆششەکانە، وە چاکترینیان و
گەرەترینیان و پێشەوایان محمد ﷺ
ئینجا چوار خەلیفە کە و ئینجا هاوێلانی،
پاشان زانایانی سووننەت وەك حەسەنی
بەصری و سەعیدی کۆپی موسەیب و
زوهری و مالیک و شافعی و ئەبی حەنیفە و
ئەحمەد و هاوێلانی فەرموودەو
پێشەواکانی دواي ئەوان ﷺ هەتا ئەم
سەردەمەیش ئیتر بەم شیۆهیه.

ئیمامی ابن الجوزی بەسەر هاتیکی
خۆیمان بۆ دەگیرێتەو کە شایانی
ئەوێهە بخریتە ئەم باسەو سەبارەت بە
نارحەتی و سەختیانەیی کە هاتۆتە پێی
لەسەرەتایی گەرانی بەدوای زانست و
زانیاری و ئارامگرتنی لە سەریان:
دەفەرمیت: (لەکاتی ئەو پەپری خوێشی
گەرانی بە دوای زانستدا بوو نارحەتیم
دەهاتە پێی کە لە هەنگوین شیرنترە لە

زانایاندا دهگه پام بۆ بیستنی فهرموده هه ناسه م ده بپرا له بهر پاکردنم تا که س پیشم نه که ویت، وه پوژم ده کرده وه هیچ خواردنیکم شک نه ده برد وه شه ویشم به سهردا ده هات و هیچ خواردنیکم نه بوو به و جوره یش بووم خوا هه رگیز سه رشوپی به رده ست هیچ دروستکراویکی نه کردووم^(٧).

هه شتم: چاکترین هاوپی له م سه رده مه دا پهرتوکه:

(کاتی که براکانت به جیبیان هیشتی و هاوه لانت له گه لندا خراپیان به کار هیئا به سه بۆ پهرتوکه که هاوه لنت بیئت له دواي خواي بالاده ست و کار به جی، چهند جوانه دانیشتن له گه ل پهراو!، کات چهندي به سووده کاتیک له گه ل پهراودا به سه ری به ریت، وه قسه چهنده به تام و به پیزه که له وه وه بکریت، ده با دانیشتنی دریژت هه بیئت له گه ل پهراودا بۆ ئه وه ی به ره می پر سوودی زور کو بکته وه^(٨)).

پیناوی ئه وه ی که داوام ده کردو جیی ئومیدم بوو له کاتی مندالیمدا کولیره ی ووشکم هه لده گرت و ده چوومه ده ره وه و به دواي فییر بوونی فهرموده دا ده گه پام له پوخی رووباری عیسی له به غداد داده نیشتم نه مده توانی به بی ئاو بیخوم هه ر که پاروویه کم ده خوارد خیرا ئاوم به دوايدا ده خوارده وه، وه چاوی هیمه تیشم ته نها چیژی به ده ستهینانی زاست و زانیاری به دی ده کرد، ئه وه ش به ره می خوی هه بوو لام ئه وه بوو به هوی زور گوینگرتنم له پیغه مبه ری خواو حاله ته کانی و ئادابه کانی و دهنگو باسو و به سه رهاتی هاوه لانو شوینکه و توانی شاره زا بووم.

ههروه ها ووتوویه تی: ته نها به هونه ریک وازم نه هیئا و رازی نه بوو به لکو گویم له فیهو فهرموده ده گرت و شوینی دنیا نه ویسته کان ده که وتم پاشان زمانه وانیم خویند هیچ که سیکم نه بواردووه له وانه ی که ریوایه تی کرد بیئت یاخود ئاموژگاری خه لکی کرد بیئت، وه هیچ که سیکی ناموو نه ناسراو نه هاتووه ئیلا چوومه ته لای و کاره باشه کانم هه لده بژارد، من به سه ر

(٧) (صفحات من صبر العلماء: ص ٧٦، ومنهج التربية

النویة للطفل).

(٨) (چون زانست وه رده گریت، لاپه ره: ٣٤).

وه شاعیریک ووتوویه تی:

وخیر جلیس المرء کتب تُفیده

علوماً و آداباً کعقل مؤید

واته: باشترین هاومه جلیسی مرؤف

کتیبانیکه وه کو عه قلیکی هیمن و له خو

چه ندین زانست و ئادابی پی ده گه یه نن.

به راستی کتیب ئه و هاوړی بی ده نگه یه

که و دانایه تی و زانستی به سودی لیوه

ده ست ده خه ین وه هرگیز نه ینییه کانی

ژیانت ئاشکرا ناکات و خیانه ت و ناپاکیت

له گه لدا ناکات.

وه (الخطیب البغدادی) فه رموویه تی:

(کتیب له گه ل ئه وه شدا که چه ندین

سودی گشتی و شانازی گه وره ی تیدایه

بریتییه له به ریزترین مال و سامان و

به نرخترین جوانی، وه کتیب بی زیان

ترین هاومه جلیسه، نه ینی پاریزترین

هاوړییه، بی وه یتین هاوده مه، پاراوترین

قسه که ره.

وه (شفیق بن ابراهیم البلخی) ده فه رمیت:

به (عبدالله بن مبارک) مان ووت: بوچی

کاتی که نویژت ته و او کرد دانانیشیت

له گه لماندا؟ ئه ویش فه رموو: ده پوم

له گه ل شوینکه تووان و هاوه لانی پیغه مبه ر

داده نیشم وتمان: ئه ی

شوینکه و تووان و هاوه لانی پیغه مبه ر

له کوین؟

فه رموو: ده پوم سه یری زانسته که م

ده که م و ده گم به شوینه وارو

کرده وه کانیاں چی بکه م له گه ل ئیوه دا؟

ئیوه داده نیشن غه یبه تی خه لکی ده که ن

جا خو ئه گه ر بگاته سالی دووسه د (۲۰۰)

ئه و دوورکه و تنه وه له زورینه ی خه لکی

نزیکت ده کاته وه له خوی گه وره، رابکه

له ده ست خه لکی وه کو چون راده که یت

له ده ست شیر، وه په یوه ست به به

دینه که ته وه و ده ستی پیوه بگره ئه و

گوشت و خوینه که ت بی وه ی ده بیت.

مه به ستیش به ووشه ی کتیب لیړه دا ئه و

کتیبه یه که زانستی به سوود و راست و

ره سه نی له خو گرتبیت، زانستیک که

سودی دین و ژینی تیدا به رقه رار بیت

ئاشکراشه که زانستی شهرعی سه روه ی

هه موو زانسته به سووده کانه و به خته وه ی

ژین و دینی پیوه به نده^(۹).

(۹) (له گه ل کیدا داده نیشیت و هاوړییه تی کی ده که یت،

لاپه ره: ۱۵۷).

نۆپەم: ھاوہلیتی و ھاوہلی کردنی مامۆستایانی شارەزا:

زانست وەردەگیریت لە دەمی زانایانەو
بۆیە فیخواز پێویستە لە داواکردنی
زانستدا تەریکیو پێداگری بکات لە سەر
هەلبژاردنی باشترین بنەماو کۆڵەگی
دروست ئەویش بریتییە لە تیکەل بوون و
ھاوپیەتی کردنی شارەزاو بلیمەتەکانی
ئەو بوارە، چونکە سەرباری فیروونی
زانست و زانیاری فیرو پەوشتی بەرزو
خۆپاریزی و بێ دەنگی و لەخوا ترسان و
وفاو بەلێن و بەفیرو نەدانی کاتت
دەکات.

پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی:

(إنما مثل المجلس الصالح وجليس السوء
كحامل المسك ونافخ الكبر، فحامل المسك
إما أن يحذيك، وإما أن تتباع منه، وإما أن
تجد منه ريحا طيبة، ونافخ الكبر إما أن
يجرق ثيابك، وإما أن تجد ريحا خبيثة)^(۱۰).

واتە: نمونەى ھاومە جلیسى چاک و
ھاومە جلیسى خراپ وەکو ھەلگری بۆنى

میسک (بۆن فرۆش) و فووکار بە کوورەدا
وايە، جا ھەلگری بۆنى میسک یان لەو
بۆنەت پێ دەبەخشیت، یان لێی دەکپیت،
یان بۆنى خۆشى لێ ھەلەمژیت، بەلام
فوکار بە کوورەدا یان جەکانت
دەسووتینیت، یان بۆنى پیسی لێ
ھەلەمژیت.

ئیمامی نەوہوی سەبارەت بەم
فەرموودەییە دەفەرمانیت:

(ئەم فەرموودەییە ئەوہی تێدایە کە:
ھاوپیەتی کردن و دانیشتن لەگەل
پیاوچاکان و خیرخووزان و کەسانی خاوەن
کەسایەتی و پیاوہتی و پەوشت بەرزو
خۆپاریز لەوہی کە ترسی قیامەتی
لەسەرەو خاوەن زانست و بەئەدەب
کاریکی فەرمان پێ کراوہ.

ھەر وہا قەدەغە کردنی ھاوپیەتی
کردنی و دانیشتنی تێدایە لەگەل
خراپەکاران و بیدعەچیپەکان و ئەوانەى کە
غەیبەتی خەلک دەکەن، یان ئەوانەى کە
تاوان زۆر دەکەن و بێ کارن و ھاوشیوہی
ئەمانە لە جۆرە زەم کراوہکان)^(۱۱).

(۱۰) (رواه البخاري ومسلم عن أبي موسى الأشعري

(رضي الله عنه) وانظر: صحيح الجامع الصغير

للشيخ الألباني حديث رقم: (۲۳۶۸)

(۱۱) (سەرچاوەی پێشوو، لاپەرە: ۱۶-۱۷).

فیربوونی یهك ووشه له زانستدا هه‌رگیز ماندوو بونه‌كه‌ی به فیرۆ نه‌چوو ه.

معادی كوری جبل ﷺ فه‌رموو یه‌تی: (فیر زانست بن، چونكه فیر بوونی له‌به‌ر ره‌زامه‌ندی خوا شهرمو ته‌قوایه، هه‌ل‌دان و گه‌ران به‌دوایدا خوا په‌رستییه، پیا‌چونه‌وه و موتاله‌عه‌ کردنی یادو ته‌سبیحات کردنی خوای گه‌وره‌یه، گه‌ران به‌دوایدا جیهادو تی‌کۆشانه، نیشان‌دانی بۆ كه‌سێ كه‌نه‌یزانی سه‌ده‌قه‌و به‌خشینه، پێشكه‌ش کردنی به‌و كه‌سانه‌ی كه‌شایه‌ن و شایسته‌ن نزیک كه‌وتنه‌وه‌یه له‌ سۆزو به‌زه‌یی و میهره‌بانی خوای گه‌وره، چونكه زانست هۆکاری شاره‌زا بوونه له‌ هه‌لال و هه‌رامه‌كان و پوونكه‌ره‌وه‌ی رینگای به‌هه‌شته، زانیاری هاوده‌مه له‌ چۆلیدا، هاوه‌له له‌ غه‌ریبیدا، خه‌م په‌وینه له‌ ته‌نهاییدا، رێ نیشانده‌ره له‌ خۆشی و ناخۆشیدا، چه‌كه به‌ سه‌ر دوژمنانه‌وه، خوای گه‌وره ئه‌و كه‌سانه‌ی پێ به‌رز ده‌كاته‌وه كه‌ ده‌ستی ده‌ده‌نی وه‌ ده‌یان كاته سه‌ركرده‌و پێشه‌وا‌ی چا‌كه‌كاران، وایان لێ ده‌كات كه‌ خه‌لكی شوینی هه‌نگاوه‌كانیان بکه‌ون و چا‌و له‌

ئاممان نه‌كه‌ی په‌رتوك و په‌پاو بکه‌ی به‌ شیخ و مامۆستای خۆت، چونكه ئه‌وه‌ی مامۆستا و فیركه‌ری په‌رتوك بی‌ت زۆتر تووشی هه‌له‌ ده‌بی‌ت و كه‌مه‌تر ده‌بی‌كێت.

ئێستا و به‌رده‌وام ئه‌و كه‌سانه‌ی كه‌ له‌ مه‌یدانی زانست و زانیاریدا هه‌له‌ كه‌ون و دیارن ئیلا پله به‌ پله لای مامۆستایانی شاره‌زا و خاوه‌ن زانست و كرده‌وه فیربوونه نه‌ك له‌دوو توپی په‌رتوكه‌كان.

ده‌یه‌م: نه‌فس به‌رزی و وه‌رس نه‌بوون: هه‌ندیک له‌ فیرخو‌ازانی به‌رێز و گومان ده‌به‌ن كه‌ فیر بوونی زانست و زانیاری پێویستی به‌چه‌ند رۆژو مانگێك هه‌یه به‌لام له‌ حه‌قیقه‌ت و راستیدا بیریک‌ی هه‌له‌یه.

به‌لكو فیربوونی زانست پێویستی به‌چه‌نده‌ها رۆژو مانگو ساله‌های سال هه‌یه بۆ فیربوون.

پرسیار كرا له (قاضي عیاض) مرۆف تاكه‌ی داوای زانست و زانیاری بکات؟ فه‌رمووی: تاكو مردن!

پێشه‌وا (شعبی) (په‌حمه‌تی خوای لێ بی‌ت) فه‌رموو یه‌تی: ئه‌گه‌ر كه‌سێك له‌یه‌مه‌نه‌وه‌ بپوات بۆ به‌غداد له‌ پێناوی

سەر چاوه كان:

* قورئانی پیروژ.

* الرکائز العشر للتحصیل العلمی، إعداد
عبدالله بن صلیق الظفیری.* الثمر الدانی بآداب طالب العلم
الربانی، تألیف: أبو عبدالرحمن مسعد بن
کامل بن مصطفی.* چۆن ده بیته قوتابییه کی
سرکه وتوو، نوسینی: أنور أحمد
مصطفی .* له گه ل کیدا داده نیشیت و هاوپییه تی
کی ده کهیت؟، نوسینی: عبدالله علی
الجعیش، وهرگیڕانی: م / محمد
عبدالرحمن لطیف.* په روه رده ی مندالان له ئیسلامدا،
وهرگیڕانی: ناصح ابراهیم سازانی.* فه رهنگی ده ریا کوردی عه ره بی،
ئاماده کردنی: رزگار کریم.* فه رهنگی تۆبه ره، نوسینی: گیو
موکریانی.**وصلی الله وسلم علی نبینا****محمد وعلی آله وصحبه أجمعین.**

کرده وه کانیاں بکه ن، پاو بۆچونه کانیاں
وه ربگرن، فریشته کانی خوای گه وره
دۆستایه تی ئه وانیاں پی خۆشه .

باله کانیاں ده هیزن به سه ریاندا هه رچی
ته رو وشک هه یه داوای لی خۆشبو نیاں بۆ
ده کات ته نانه ت ماسی و گیانداره کانی ناو
ده ریاکان و درنده و ئاژه له کانی وشکانیش،
چونکه زانیاری ژیا نه، رزگار که ری
دله کانه له نه فامی، چرای چاوه کانه له
تاریکیدا، به نده ی موسلمان به زانیاری
ده گاته پایه ی پیاو چاکان و پله
به رزه کانی دنیا و قیامه ت، بیرکردنه وه له
زانیاری هاوتای پۆژوه، لیکۆلینه وه و
خویندنی هاوتای شه وه ستانه بۆ
عیباده ت، به هۆیه وه په یوه ندی خزمایه تی
به هیژ ده بیته، هه لال له هه رام جیا
ده کریته وه، زانست پێشه وای کارو
کرده وه کانه، به ختیاره کان لێی
به هه ره مه ند ده بن و به دب ه خت و
په نه چه پۆکانیش لێی بی به ش ده بن^(۱۲).

(۱۲) چۆن ده بیته که سێکی سه رکه وتوو، لاپه ره: